

ГОРДАНА ШТАСНИ

ТВОРБА РЕЧИ
У НАСТАВИ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Београд
2008.

САДРЖАЈ

УМЕСТО УВОДА.....	9
I. ТВОРБА РЕЧИ КАО ЛИНГВИСТИЧКА ДИСЦИПЛИНА.....	11
1.1. Творба речи и друге дисциплине	15
1.1.1. Творба речи и морфологија	16
1.1.2. Творба речи и лексикологија.....	19
1.1.3. Творба речи и етимологија.....	21
1.1.4. Творба речи и стилистика	23
II. ИСТОРИЈСКА ПЕРСПЕКТИВА ШКОЛСКОГ УЧЕЊА	
ТВОРБЕ РЕЧИ.....	29
2.1. Друштвено-историјски контекст и културне прилике у Србији у другој половини XIX века.....	29
2.2. Граматике српског и хрватског језика у XIX веку.....	31
2.2.1. Даничићеве граматике српскога и хрватскога језика.....	31
2.2.2. Новаковићева граматика српскога језика.....	34
2.3. Друштвено-историјски контекст и културно-образовне прилике у Србији у првој половини XX века	36
2.3.1. Хрватска или српска граматика за средње школе Томе Маретића.....	37
2.3.2. Методички ставови Александра Белића	40
2.3.2.1. Белићева Граматика српскохрватског језика за први разред средњих и стручних школа из 1932. године.....	41
2.3.2.2. Белићева Граматика српскохрватског језика за други разред средњих и стручних школа из 1932. године.....	42
2.3.2.3. Белићева Граматика српскохрватског језика за трећи разред средњих и стручних школа из 1933. године.....	44
2.3.2.4. Граматика српскохрватског језика за први разред средњих школа из 1940. године	45
2.3.2.5. Граматика српскохрватског језика за први разред грађанских школа Живка Н. Стефановића	48
2.3.2.6. Граматика српскохрватског језика за I разред грађанских школа Светозара Матића	49
2.4. Друштвени контекст и политичке прилике у СФРЈ након Другог светског рата.....	50
2.4.1. Организација школства у СФРЈ након Другог светског рата..	51
2.4.2. Учење творбе речи у школама од Другог светског рата до 1991. године и приказ одабраних граматика	51

2.5. Творба речи по Михаилу Стевановићу.....	52
2.5.1. Творба речи у Стевановићевој граматици за више разреде гимназије.....	56
2.5.1.1. Традиционално и савремено у Стевановићевом приступу грађењу речи.....	58
2.5.2. Брабец-Храсте-Живковићева Граматика хрватско-српског језика.....	60
2.5.3. Брабец-Храсте-Живковићева Граматика хрватског или српског језика за VIII разред осмогодишње школе.....	64
2.5.4. Концепт функционалне граматике српскохрватског језика и творба речи у њој.....	67
2.6. Уџбеници за српскохрватски језик у Заводовом издању.....	71
2.6.1. Нова генерација Заводових уџбеника за српскохрватски језик...	73
2.6.2. Српскохрватски–хрватско-српски језик за I разред заједничког средњег васпитања и образовања.....	77
2.6.3. Дудићева граматика српскохрватског–хрватско-српског језика за III разред средњег образовања.....	78
III. ТВОРБА РЕЧИ У САВРЕМЕНОЈ НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА.....	81
3.1. Концепт и реализација наставног садржаја из творбе речи у уџбеницима за основну школу.....	82
3.1.1. Творба речи у основној школи према Наставном плану и програму из 1991. и измењеном наставном плану из 2006. године.....	83
3.2. Методичка структура наставних јединица у уџбенику за V разред.....	85
3.2.1. Структура лингвометодичког предлошка.....	87
3.2.2. Тип информација за ученике.....	88
3.2.3. Типови задатака.....	89
3.2.4. Систем навођења примера у уџбенику.....	90
3.2.5. Формулација наставног садржаја и дефинисање појмова ...	91
3.2.6. Утврђивање, проширивање, систематизација градива и примена знања.....	92
3.2.7. Радна свеска за V разред.....	94
3.2.8. Најновији уџбеник српског језика и културе изражавања..	94
3.2.9. Нови концепт радне свеске.....	97
3.3. Учење творбе речи у осмом разреду.....	98
3.3.1. Методички приступ творби речи у најновијем уџбенику за VIII разред.....	102
3.3.2. Радне свеске и вежбања из творбе речи.....	106
3.3.3. Творба речи у збиркама задатака и тестовима знања из српског језика.....	107
3.3.4. Модели стручно-методичких припрема за градиво из творбе речи у Приручнику за наставнике.....	109

3.3.5. Читанка као извор за увежбавање творбе речи и лексичке семантике	110
3.4. Творба речи у средњој школи према важећем наставном плану и програму	115
3.4.1. Опште методичке напомене о градиву о творби речи у средњошколском уџбенику	121
3.5. Процена дидактичко-методичке вредности уџбеника за српски језик	122
3.6. Ниво разумевања и усвојености основних појмова из творбе речи	124
3.6.1. Структура теста за ученике осмог разреда	125
3.6.1.1. Резултати тестирања ученика осмог разреда	126
3.6.2. Структура теста за ученике трећег разреда гимназије	128
3.6.2.1. Резултати тестирања ученика трећег разреда гимназије	131
IV. МОГУЋНОСТИ ПРИМЕНЕ САВРЕМЕНИХ ТЕОРИЈА О ТВОРБИ РЕЧИ У НАСТАВИ	133
4.1. Творба речи по Стјепану Бабићу	133
4.1.1. Теоријске и практичне могућности примене Бабићеве творбе речи у настави	136
4.2. Творба речи по Ивану Клајну	138
4.2.1. Творба речи Ивана Клајна као подстицај за даља истраживања	142
4.3. Речник творбених форманата Данка Шипке	144
4.4. Семантичко-деривациони речник, Свеска 1 и 2	146
V. ОПШТЕ ОДЛИКЕ ШКОЛСКОГ УЧЕЊА СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ГРАМАТИКЕ	151
5.1. Извори савремених теорија учења језика и граматике	153
5.1.1. Психолингвистичка теорија Виготског	154
5.1.2. Граматика и ум Ноама Чомског у теоријама учења	156
5.1.3. Когнитивна лингвистика и савремене теорије учења	158
5.1.4. Опште одлике савремених теорија учења	159
5.2. Надградња школског учења језика и граматике савременим методичким системима	160
5.2.1. Учење путем откривања и решавањем проблема	161
5.2.2. Систем програмиране наставе	163
VI. МЕТОДИЧКА ПОЛАЗИШТА ЗА НАСТАВНО ТУМАЧЕЊЕ ОДАБРАНИХ ТЕМА ИЗ ТВОРБЕ РЕЧИ	167
6.1. Израда структуре градива и модела учења	167
6.2. Израда уџбеника и приручника	173
6.2.1. Програмирани уџбеник	173

6.2.2. Парадигматски тип уџбеника.....	175
6.2.3. Разгранати уџбеник.....	175
VII. МЕТОДИЧКА ОБРАДА ОДАБРАНИХ ТЕМА ИЗ ТВОРБЕ	
РЕЧИ	179
7.1. Просте или основне речи у лингвистичким разматрањима	179
7.1.2. Просте речи – структура градива и методичка обрада.....	182
7.2. Терминолошко одређење творбене основе	192
7.2.1. Учење о творбеној основи откривањем	194
7.3. Творбене јединице – суфикси.....	203
7.3.1. Методички приступ градиву о суфиксима.....	207
7.4. Теоријско разматрање о суфиксацији	215
7.4.1. Проблемски приступ суфиксацији	219
7.4.2. Мотивација као основа за разумевање деривације	229
7.4.3. Учење суфиксације помоћу откривања са елементима проблемског система у средњој школи	233
7.5. О префиксима и префиксацији.....	238
7.5.1. Примена елемената система учења путем откривања у обради префиксације	243
7.6. Творбени процес – композиција.....	248
7.6.1. Сложенице и њихова структура – учење путем откривања	252
VIII. ЗАКЉУЧАК	255
IX. ЛИТЕРАТУРА	263
X. ПРИЛОЗИ	273
Прилог 1. Садржај и организација корпуса	273
Прилог 2. Класификација творбених основа према С. Новаковићу	277
Прилог 3. Приказ наставних јединица из творбе речи у уџбенику за средњу школу по тематским целинама (СШ / 2002)	283
3.1. Методичка обрада основних принципа творбе.....	283
3.2. Творба именица	285
3.3. Творбе придева	286
3.4. Творба глагола.....	290
Прилог 4. Преглед и шифарник основних стандарда квалитета уџбеника по Ивану Ивићу.....	291